

5 Možnosti výchovně vzdělávací péče o sluchově postižené v ČR

Možnosti včasné intervence

- **speciálně pedagogická péče** – SRP, SPC
- **sociálně právní péče** - sociální dávky a příspěvky
- **rodinná péče** - úzká spolupráce s odborníky
- **organizace SP** - (FRPSP, ČUN a další)
- **zdravotnická péče - depistáž** – vyhledávání SP dětí (pediatr, ORL, foniatr)

Předpoklady úspěšné rehabilitační péče o SP dítě

- **včasná diagnostika** - přesná diagnostika co v nejranějším věku je určující pro další rehabilitační péči
- **včasné přidělení sluchadel**
- **včasná reedukace sluchu a řeči**

Služby rané péče (zajišťovány v rámci služeb sociální prevence – zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.)

- sociální služba zaměřená na pomoc a podporu rodiny dítěte s postižením
- sociální integrace rodiny a minimalizace důsledků postižení na vývoj dítěte
- klientem je celá rodina
- služba je poskytována převážně v přirozeném prostředí (péče terénní, ambulantní)
- spolupráce se systémem zdravotní péče

v ČR zajišťována v rámci **SRP Tamtam**

- v Praze 2001 (www.tamtam-praha.cz), v Olomouci 2005
- podpora rodin malých dětí se sluchovým postižením do 4 let, resp. do 7 let při kombinovaném postižení
- cílem je vybavit rodiče informacemi a dovednostmi – snižování míry negativních vlivů zdravotního postižení, integrace dítěte i rodiny do běžného života společnosti, podpořit přípravu dítěte pro následující stupeň výchovně-vzdělávací soustavy

Speciálně pedagogická centra (SPC) – vyhláška č. 72/2005

- cílem je poskytnutí komplexní péče SP dětem a mládeži od raného dětství až do ukončení přípravy na povolání
- SPC používá stejné metody jako škola, při které je zřízeno
- soustavná a systematická speciálně pedagogická a logopedická péče o SP děti a mládež
- péče a pomoc SP dětem integrovaným v běžných zařízeních
- rozvoj sluchu = sluchové cvičení

Komunikační přístupy ve školách pro sluchově postižené

1 Orální metoda

Cílem je:

- formovat mluvenou řeč na základě hmatu a zraku
- aktivizovat zbytky sluchu

Zásady orální metody:

- žákovi je exponováno slovo v mluvené a písemné podobě
- nové slovo zapadá do kontextu navozené situace
- podpora pomocí daktylních znaků
- stálé vystavování dítěte mluvené řeči nejen ve školním prostředí

Důvody pro orální metodu:

- snadnější interkulturní komunikace
- snadnější proniknutí do kultury majoritní společnosti slyšících
- tvrzení, že rozvoj myšlení je závislý na kvalitě mluvené řeči

Důsledky striktní orální metody:

- nehomogenní komunita SP
- zhoršení úrovně jazyka u SP ve všech jeho rovinách
- SP dosahují mnohem menších výsledků zejména v oblasti, kde mluvený jazyk slouží jako jediný prostředek získávání informací

2 Totální komunikace

- TK je filozofie určitého způsobu myšlení
- TK je způsob komunikace - neslyšící
- i slyšící se chtějí vzájemně co nejlépe pochopit
- TK je praktická metoda pro navázání komunikace s neslyšícími (neslyšící i slyšící použijí všechny dostupné prostředky k porozumění)

Prostředky dorozumívání v rámci TK:

- pomocné artikulační znaky – vizuální kontakt
- pantomima, mimika, dramatizace
- prstová abeceda
- mluvený jazyk – mluva, odezírání, čtení, psaní
- posunkové systémy – všeobecně užívaná gesta, postoj těla
- znakový jazyk, znakovaná čeština

Kritika TK (Pulda 1999):

- děti sledují jenom ruce – nenaučí se srozumitelně mluvit ani odezírat
- mnozí učitelé SP nedokáží současně mluvit a znakovat
- je zanedbána raná sluchově – řečová výchova
- zisk ze slyšení se ztrácí, připojí-li se posunky

3 Bilingvální výchova

- **bilingvismus** - „dvojjazykovost, dvojjazyčnost“
 - aktivní užívání dvou jazyků, zpravidla jazyku mateřského a jazyka cizího
- **bilingvismus neslyšících**
 - znalost a používání znakového jazyka a mluveného jazyka majoritní společnosti země, ve které žijí
 - dva rozličné jazyky a to z hlediska různé modalit těchto jazyků
- **mluvený jazyk** je založený na auditivně-verbální modalitě
- **znakový jazyk** na modalitě vizuálně-motorické

Systém bilingvální komunikace (Krahulcová – Žatková, 2002)

- komunikace sluchově postižených, kdy je přenos informací ve dvou jazykových kódech (znakový jazyk neslyšících a mluvený, orální většinový jazyk)
- mluvenou řeč nelze zvládnout bez současného vyučování ZJ
- jenom ZJ zajišťuje přirozené podmínky jazykového vývoje
- užívání ZJ neomezuje potřebu neslyšícího dítěte dorozumívat se
- cíl bilingválního vyučování neslyšících dětí je normální jazykový vývoj v atmosféře porozumění a úspěchu

Podmínky pro realizaci bilingválního přístupu (Domancová)

- realizace výzkumu teorie ZJ a tvorba metodik aplikace ZJ v procesu výchovy a vzdělávání neslyšících
- přirozené akceptování společenství SP a jejich jazyka
- akceptování bilingválního přístupu ze strany rodičů
- příprava pedagogických pracovníků
- nové kurikulum
- zabezpečení přirozeného kontaktu mezi neslyšícími a slyšícími osobami
- víra v úspěch bilingválního vzdělávání

Důvody pro bilingvální vzdělávání

- Mluvený jazyk je komunikační systém, který usnadní neslyšícímu plné zapojení do společnosti, ve které žije
- Znakový jazyk je jediný komunikační prostředek, na jehož základě neslyšící dítě může:
 - spontánně si osvojovat znalosti
 - uspokojovat své emocionální a sociální potřeby

slyšící x neslyšící učitel :

- **slyšící učitel** působí jako vzor pro osvojení si mluvené řeči, má funkci socializační a integrační a klade důraz na využití psané podoby národního jazyka.
- hlavním úkolem **neslyšícího učitele** je rozvoj znakového jazyka, slovní zásoby a myšlení

Podmínky pro úspěšný bilingvální vývoj :

- 1. stálý jazykový kontakt**
- 2. rovnocenné postavení obou jazyků,**
- 3. umožnění rozvoje obou jazyků na stejné úrovni**
- 4. přirozený vývoj obou jazyků,**
- 5. učit se používat jazyk v komunikaci**

Seznam škol a školských zařízení pro sluchově postižené v ČR

- **Mateřská škola a Základní škola pro sluchově postižené** – Novoměstská 21, Brno
Tel. 541 226 090
<http://www.sssbrno.cz/zsdeafbrno/>
- **Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště** – Gellnerova 1, Brno
Tel. 541 220 464, 541 220 083
<http://www.spsobrno.webz.cz/>
- **Mateřská škola, Základní škola pro sluchově postižené a Dětský domov** – Široká 42, Ivančice
Tel. 546 451 931
<http://specialniskola.euweb.cz/>
- **Mateřská škola a Základní škola pro sluchově postižené** – Školní 3208, Kyjov
Tel. 518 612 054, 603 879 031
<http://www.mszskyjov.cz/>
- **Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené** – tř. Kosmonautů 4, Olomouc
Tel. 585 567 111
<http://www.sluch-ol.cz/1024x768/index.html>
- **Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené** – Spartakovců 1153, Ostrava-Poruba
Tel. 596 937 816 – 18
<http://www.deaf-ostrava.cz/Homepage.htm>
- **Mateřská, základní a střední škola pro sluchově postižené** – Vsetínská 454, Valašské Meziříčí
Tel. 571 622 503, 571 615 641
<http://www.val-mez.cz/>
- **Mateřská škola, základní škola a střední škola pro sluchově postižené** – Riegrova 1, České Budějovice
Tel. 387 022 921
<http://www.sluchpostcb.cz/>
- **Základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené** - Mohylová 90, Plzeň
Tel. 378 60 99 39
<http://www.sluchpost-plzen.cz/>
- **Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené** – Štefánikova 549, Hradec Králové
Tel. 495 272 398
<http://www.neslhc.com/>
- **Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené** – E. Krásnohorské 921, Liberec
Tel. 482 416 411
<http://www.ssplbc.cz/>
- **Gymnázium, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené** – Ječná 27/530, Praha 2
Tel. 224 942 153
<http://www.jecna27.cz/uvod/uvod.htm>
- **Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené** – Výmolova 169, Praha 5 - Radlice
Tel. 251 555 356
<http://www.sksp.org/index.php>
- **Základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené** – Holečkova 4, Praha 5
Tel. 257 323 038
<http://www.mujiweb.cz/skolstvi/skoly.sp>

Literatura:

HORÁKOVÁ, R. Úvod do surdopedie. In Pipeková, J. (ed.) *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: MU, 2006, s. 127-143.

SOBOTKOVÁ, A. Včasná diagnostika a pedagogická intervence u dětí se sluchovým postižením jako úkol SPC, In VÍTKOVÁ, M.: *Otázky speciálně pedagogického poradenství*, Brno, MSD, 2003.

JABŮREK, J. Bilingvální vzdělávání neslyšících. Praha: Septima, 1998

KRAHULCOVÁ, B. Komunikace sluchově postižených. Praha: Karolinum, 2002

PULDA, M. Surdopedie se zaměřením na raný a předškolní věk. Brno: MU, 1994

PULDA, M. Včasná sluchově řečová výchova malých sluchově postižených dětí.
Brno: MU, 2002

Hypertextové odkazy:

www.tamtam-praha.cz, www.frpsp.cz, www.ruce.cz